

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI

SÜRELİDİR

7/1861

Sayı : B.02.0.006-16/247

14/03/2008

Konu :

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 13/02/2008 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/1861-3511/7613 sayılı yazınız.

İstanbul Milletvekili Süleyman YAĞIZ tarafından Bakanlığımıza yöneltilen 7/1861 sayılı yazılı soru önergesi hakkındaki ilgi yazınız üzerine hazırlanan cevap metni ilişikte gönderilmektedir.

Bilgilerine arz ederim.

Mehmet ŞİMŞEK
Devlet Bakanı

EKLER :
Cevap metni (5 sayfa)

DAĞITIM :
Gereği :
TBMM Başkanlığına

Bilgi :
Başbakanlığa

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SN. SÜLEYMAN YAĞIZ'IN
7/1861 ESAS NUMARALI SORU ÖNERGESİ İLE İLGİLİ OLARAK
HAZIRLANAN CEVAP METNİ

SORU : Protestolu senet sayısı, karşılıksız çek miktarı, vadesi geçmiş kredi kartları borçları ile ilgili göstergeler, nüfusumuzun büyük bir kısmını oluşturan dar ve orta gelirli halkımızın ekonomik durumuna ilişkin verileri ortaya koymaktadır. Merkez Bankası verilerine göre, protestolu senet sayısı 2002 yılı sonunda 498 bin 748 iken 2006 yılında 1 milyon 177 bin 910, 2007 yılında 1 milyon 470 bin 758'e çıkmıştır. 2006 yılında protestolu senet toplam miktarı da 4 milyar 54 milyon 905 bin 470 YTL iken 5 milyar 732 milyon 371 bin 127 YTL olmuştur. Yine Merkez bankası tarafından duyurulan toplam karşılıksız çek sayısı 2007 yılında bir önceki yıla göre yüzde 24,6 artarak 8 milyon 458 bin 72 adete çıkmıştır. Tüketici kredileri 2008 başında 92,4 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Bu konuda en büyük payı 66 milyar YTL ile tüketici kredileri almıştır. Kredi kartlarında ise bu miktar 26,4 milyar YTL olmuştur.

- 1- Bu verileri, piyasada ciddi anlamda var olan ekonomik durgunluğun kanıtı olarak değerlendiriyor musunuz?
- 2- Ticaretle uğraşanların nakit bulma sıkıntısı yaşamaları nedeniyle borçlarını ödeyememe tehdidi altında bulunduğunu düşünüyor musunuz?
- 3- Nakit sıkışıklığı içindeki küçük ve orta ölçekli işletmeler ile esnafın, işlerinin durgunluğu nedeniyle ortaya çıkan sermaye sıkıntısını tüketici kredileri ile aşmaya çalışmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 4- Kredilerin çoğalması ve bununla birlikte tüketicilerin daha çok borçlanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Tüketicilerin daha çok borçlanmasına karşı ne tür tedbirler alınması gerekiyor?
- 5- Çek ve senetlerin ödenememesi nedeniyle bu belgelerin ilgili kişiler açısından ticarete itibar kaybına yol açtığını düşünüyor musunuz? Bunun önüne geçilebilecek çalışmalarınız var mıdır?
- 6- Bu olumsuz tablonun ticaretle uğraşan halkımız lehine düzeltilmesi için ne tür önlemler almayı planlıyorsunuz?

CEVAP : 2000-2001 yıllarında yaşanan krizi takip eden dönemde uygulanan sıkı maliye ve para politikası, sürdürülen yapısal reformlar ve uygulanan ekonomik program sonucunda enflasyon ve faiz oranlarındaki düşüş, kamunun dışlama etkisinin ortadan kalkması bankaları ana işlevi olan kredilere yöneltmiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak başta tüketici kredileri olmak üzere tüm kredilerde son dönemlerde bir genişleme yaşanmıştır. Ancak, söz konusu genişlemeye rağmen ülkemizde toplam kredilerin GSYİH'ya oranı yüzde 42 olarak gerçekleşmiş ve yüzde 130 civarında olan AB25 ortalamasının altında kalmıştır. Benzer şekilde hane halkı yükümlülüğünün GSYİH'ya oranı yüzde 12,4 olup, bu oran yüzde 54,1 olan Euro bölgesi seviyesinin altındadır. Ancak, ekonomik istikrarın sürmesi, faiz oranlarının düşmesi ve ipotekli konut finansmanı sisteminin yaygınlaşmasıyla birlikte daha da artması beklenen konut kredisi kullanımı ile önümüzdeki yıllarda ülkemizde de hane halkı yükümlülüklerinin kademeli olarak artarak, uzun vadede AB ülkeleri seviyelerine yaklaşacağı düşünülmektedir. Bu durum hane halkının finansal hizmetlere erişimini ve finansal derinliğin artmasını gösterdiğinden olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Protestolu senet bilgileri, 1211 sayılı T.C. Merkez Bankası Kanunu'nun 44 üncü maddesi çerçevesinde bankalarla T.C. Merkez Bankası arasında bilgi değişimine tabi tutulmaktadır. Bilgi değişimi, bilgi işlem ortamında ve 15 günlük dönemler halinde yapılmakta olup, uygulama önce protestoya ilişkin bildirimin yapılması, bilahare protestonun kaldırılmasını müteakip, kaldırma bildiriminin tüm bankalara duyurulması şeklinde yürütülmektedir.

Diğer taraftan, 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca; karşılıksız çek keşide eden hesap sahipleri ve **karşılıksız kalan çekler ile bunlara ilişkin ödemeler** bilgisayar ortamında banka genel müdürlüklerince ve 1-5 yıl süre ile bankalarda çek hesabı açtırmaktan yasaklananlara ilişkin olarak karşılıksız çek keşide edenler hakkındaki yasaklama kararları mahkemelerce T.C. Merkez Bankasına gönderilmekte ve bu bildirimler T.C. Merkez Bankasınca birleştirilerek tüm banka genel müdürlüklerine yine bilgisayar ortamında duyurulmaktadır.

Protestolu senet ve karşılıksız çeklere ilişkin 2002-2007 dönemindeki gelişim ekli tabloda gösterilmektedir. Ancak, protesto edilen senetlerin ve karşılıksız çıkan çeklerin adet ve tutarlarının değil, toplam içindeki oranının bir dereceye kadar ekonomik aktivite için bir gösterge olabileceği düşünülmekle birlikte, ülkemizde keşide edilen toplam çek ve senet adet ve tutarlarına ilişkin bir veri bulunmaması nedeniyle bu konuda bir oran verilememekte ve dolayısıyla gelişim hakkında somut bir yorum getirilememektedir.

Ancak, Bankalararası Takas Odaları Merkezi'nde (BTOM) işlem gören çek adetlerinin bu konuda gösterge olabilecek bir veri olduğu düşünülmekte olup, takas odalarına ibrazında karşılıksız kalan çek adetinin, toplam takasa ibraz edilen çek adetine oranı 2003 yılında % 6.8, 2004 yılında % 5.6, 2005 yılında % 6.0, 2006 yılında %5.2 ve 2007 yılında % 5.5 olarak gerçekleşmiştir. Görüldüğü gibi, oranlarda önemli bir artıştan bahsetmek mümkün değildir.

Sonuç olarak, sadece protestolu senet sayısına veya karşılıksız çıkan çek sayısına bakılarak ekonominin iyiye veya kötüye gittiği yorumunu yapabilmenin mümkün olmayacağı düşünülmektedir.

Ek: 2 Tablo

Tablo II.1. Seçilmiş AB Ülkeleri ile Karşılaştırma^{1,2,3}

Ülkeler	Mevduat/GSYİH (%)	Kredi/ GSYİH (%)	Kredi/ Mevduat (%)
Almanya	119	132	111
Avusturya	104	135	130
Belçika	148	124	83
Çek Cumhuriyeti	68	45	67
Danimarka	70	203	290
Finlandiya	53	79	147
Fransa	79	105	133
Hollanda	150	196	130
İngiltere	143	162	113
İrlanda	165	230	139
İspanya	135	164	121
İsveç	60	132	221
İtalya	63	96	153
Letonya	68	95	140
Litvanya	37	52	141
Lüksemburg	872	482	55
Macaristan	52	63	119
Polonya	45	36	79
Portekiz	114	149	130
Yunanistan	108	86	79
Euro Bölgesi Ort.	108	129	120
AB25 Ort.	109	132	121
Bulgaristan	61	47	76
Romanya	22	28	128
Türkiye 2006	53	39	74
Türkiye 06.2007	54	42	77

Kaynak: BDDK-TCMB, Eurostat, ECB Report – 2006

(1) Tabloda AB ülkelerinin 2006 yılı verileri yer almaktadır. AB ülkelerinde "kredi kuruluşu" tanımı farklılık göstermekte ve bazılarında banka dışı finansal kuruluşlar da dahil edilmektedir. Türkiye için bankalar verisi esas alınmıştır.

(2) Türkiye için mevduat verileri içinde katılım fonları, kredi verileri içinde katılım bankalarının kullandıkları fonlar da yer almaktadır.

(3) Kredi verileri, brüt takipteki alacakları da içermektedir.

Finansal İstikrar Raporu – Kasım 2007, Sayfa 31

Tablo I.8. Seçilmiş Ülkeler İtibariyle Hanehalkı Yükümlülüklerinin GSYİH'ya Oranı

	Konut Kredisi Hariç Hanehalkı Yükümlülüğünün GSYİH'ya Oranı			Toplam Hanehalkı Yükümlülüğünün GSYİH'ya Oranı		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Litvanya	2,5	4,1	6,7	8,0	13,2	19,3
Çek Cumhuriyeti	3,9	4,7	5,3	4,7	14,3	17,3
Macaristan	5,4	6,8	9,2	14,9	16,9	21,1
Letonya	5,3	7,7	9,3	17,1	27,1	38,3
Polonya	9,7	9,7	10,7	13,9	15,1	18,2
İtalya	12,0	12,3	12,7	25,3	27,6	29,2
Yunanistan	11,0	12,4	14,2	30,5	36,2	41,0
Portekiz	13,8	13,9	15,1	63,2	67,3	74,3
İspanya	17,5	19,1	20,8	57,5	68,6	76,8
AB 25	17,4	17,6	17,6	56,8	60,4	63,2
Euro Bölgesi	15,7	15,9	15,8	49,1	52,3	54,1
Türkiye	5,9	7,5	8,6	6,6	10,0	12,4

Kaynak: ECB, TCMB

Finansal İstikrar Raporu – Kasım 2007, Sayfa 17

2002- 2007 DÖNEMİNDE PROTESTO EDİLMİŞ TOPLAM SENET ADET VE TUTARLARI

	2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	Adet	Tutar	Adet	Tutar	Adet	Tutar	Adet	Tutar	Adet	Tutar	Adet	Tutar
AM	498.748	816.175.307	480.231	907.941.008	589.892	1.652.306.166	920.641	2.803.142.115	1.177.910	4.064.905.470	1.470.758	5.732.371.127

2002-2007 DÖNEMİNDE KARŞILIKSIZ ÇEK ADET VE TUTARLARI

	2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	Adet	Tutar	Adet	Tutar	Adet	Tutar	Adet	Tutar	Adet	Tutar	Adet	Tutar
AM	742.968	2.203.893.217	689.614	3.494.381.309	893.939	5.497.114.655	1.006.557	6.974.771.601	1.144.740	9.603.940.793	1.324.664	11.728.488.706

YTL olarak verilmiştir.

7/1961